

Temps era Temps
Josep Bayerri Raga

L'ESFONDRAMENT DE LA TORTOSA VELLA

Mentre es procedia a la demolició de dues cases declarades en ruïna al barri del Garrofer, ha cedit la casa mitjanera provocant un gran ensurt. Per sort no han hagut desgràcies irreparables però el tema ha estat l'excusa per a que govern i oposició municipals s'embranquin en un debat estèril, com tants de debats polítics. El cas és que Tortosa té uns barris vells en molt mal estat, problema que s'agreuja des de que molts dels seus habitants se'n varen anar a viure als nous eixamples.

Les cròniques de la història local del segle XIX parlen sovint d'esfondraments de cases, moltes vegades amb desgràcies humanes. Cal tenir en compte que la ciutat, constrenyida dins d'un estret cercle de muralles sense possibilitat d'eixamples, creixia en alçada. Tot el casc antic era (i és) de cases de quatre i cinc alçades sobre terrenys de poca consistència i amb els desaigües a pous secs sense clavegueram. A cada planta, en habitatges de no més de cinquanta o seixanta metres quadrats vivien com podien famílies de cinc i sis persones. A més, tret dels edificis sumptuosos i els palaus nobiliaris, les construccions es feien amb materials de poca qualitat. Això va canviar el 1882 en començar l'enderroc de les muralles i la urbanització dels eixamples, però la ciutat vella continuà durant molts anys acollint la major part de la població. Fins i tot l'edifici de l'ajuntament, al carrer de la ciutat (on avui hi ha el Palau Oliver de Boteller), fou declarat en ruïna el 1915 i les oficines municipals traslladades al que havia estat l'antic hospital vora el Rastre.

Fa un dies es va inaugurar una exposició al Museu de Tortosa sobre els efectes del bombardejos de l'aviació italiana feixista, al servei de Franco. Els bombardejos, amb els efectes dels vuit mesos de front de guerra, causaren que del 4.000 habitatges que tenia Tortosa el 1936, 600 quedaren destruïts i enderrocats i altres 2.400 necessitaven reparacions de diversa envergadura, 600 d'elles estructurals. (Bayerri.J/Bayerri.C: "La Reconstrucció de Tortosa". Ed. Orde Cucafera. TRT, 1992). La devastació de la ciutat afecta tant al casc antic com als eixamples però les cases noves construïdes durant el darrer mig segle, les que no varen caure, resistiren millor els efectes de la guerra i foren reconstruïdes amb cura. Pel que fa a les zones més populars, la part antiga, ateses les dificultats econòmiques del moment, molts dels arranjaments es realitzaren a precari i, al cap del temps han aparegut badalls, humitats, gotelleres i altres desperfectes que, agreujat per la manca de conservació, estan esdevenint la ruïna.

Un dels esfondraments més espectaculars fou el del vell edifici anomenat del Patronat, que ocupava un ampli solar entre els carrers de Sant Blai i Mercaders. Acollia una societat de caràcter cultural i recreatiu vinculada a les parròquies i els moviments religiosos tortosins i va arribar a tenir prop del miler de socis, molts d'ells joves. Tenia sales de joc, biblioteca, sales de reunions, billars, cafeteria i altres serveis. Els diumenges a la tarda es feien sessions de cinema amb dues sales de projecció una a la planta baixa, entrant pel carrer de Mercaders, destinada als infants, i l'altra a la planta principal per al jovent. La matinada del dilluns del 21 d'abril de 1967 es va ensorrar part de l'edifici com a conseqüència d'unes obres que la Diputació feia al palauet contigu per allotjar-hi l'Escola d'Art. La sala de cinema infantil esdevingué un munt de runes, sis hores després de finalitzat la sessió a la que hi eren prop de dos-cents xiquetes. Per sort no van haver-hi cap desgràcia, però durant molts anys fou motiu de comentari.

El casc antic, es va afonant lentament en l'àmbit de la marginalitat tots i els esforços dels successius ajuntaments per recuperar-lo a la vida ciutadana. La política d'instal·lar-hi les dependències de l'administració i els serveis públics no ha donat el resultat que calia esperar perquè la gent ha continuat el procés d'emigrar cap als habitatges dels eixamples amb ascensor, pàrquing, de vegades fins i tot piscina col·lectiva i, especialment, major sensació de seguretat. Moltes cases queden abandonades i es ben cert que una casa tancada es el principi d'una casa esfondrada.

Foto: Dels edificis esfondrats al barri del garrofer

Text: Poc a poc el casc antic va caient en la marginalitat i les cases en la ruïna.